

**Pääkaupunkiseudun
KAUPUNKIOHJELMA**

Ohjelman toimintakertomus vuosilta 2008–2009

Koonnut Merja Koski 30.12.2009

PÄÄKAUPUNKISEUDUN KAUPUNKIOHJELMA 2008–2009
Toimintakertomus

Sisällys

Tiivistelmä	s. 3
Hankkeiden etenemiskaavio	s. 5
Määrärahojen käyttö	s. 6
Toimintalinja 1	
Roadmap to Shanghai	s. 7
World Design Capital 2012-hakemuksen valmistelu	s.10
Toimintalinja 2	
Monikulttuurisuus kaupunkiorganisaatiossa – MUKAAN -hanke	s.12
Toimintalinja 3	
Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit	s. 23
Kuninkaankolmion kehittämisfoorumi	s. 25
Kaupunkiohjelman koordinointi	s. 27

Tiivistelmä tuloksista

Pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelma 2008–2009

Kaupunkiohjelman 2008–2009 päätavoitteena on ollut Helsingin seudun kansainvälisen kilpailukyvyyn parantaminen ja yhteisten edellytysten kehittäminen maailmanluokan liiketoiminta- ja innovaatiokeskuksena toimimiseksi. Tähän on pyritty laaja-alaisin toimenpitein, jotka parantavat asumisen, oppimisen, osallistumisen, työnteon ja yrittämisen mahdollisuuksia seudulla.

Kaupunkiohjelman toimintalinjat ovat kuluneella ohjelmakaudella olleet
TL 1 Helsingin metropolialueen kilpailukyvyyn ja innovaatioympäristöjen edistäminen
TL 2 Kansainvälisten osaajien sitouttaminen ja monikulttuurisuus
TL 3 Kunta- ja sektorirajat ylittäviin palveluhaasteisiin vastaaminen

Kaupunkiohjelmassa käynnistyi vuosina 2008–2009 yhteensä viisi eri hanketta sekä koordinoitihanke. Hankkeita on aloitettu sovitusti määrällisesti vähemmän kuin aiempina kaupunkiohjelman toimintavuosina. Syy tähän on pyrkimys entistä fokusoidumpiin ja vaikuttavampiin hankkeisiin. Käynnistyneet hankkeet ovat edenneet sisällöllisesti suunnitelmien mukaisesti. Hankkeet päättyvät 30.4.2010 mennessä.

Helsingin metropolialueen kilpailukyvyyn ja innovaatioympäristöjen edistämisen toimintalinjalla on Culminatumin vetämänä toteutunut Roadmap to Shanghai – hanke. Siinä seudun innovaatioympäristöistä on valittu kolme living lab esimerkkiä Shanghai maailmannäyttelyssä 2010 esiteltäväksi. Esimerkit ovat älykkäät joukkoliikennepalvelut ja kulttuuriratikka (Forum Virium Helsinki FVH), virtuaaliset hyvinvointipalvelut ja hyvinvointiteknologia (Active Life Village Espoo ALV) ja RFID toimitusketjuissa (kauppa), kotona ja kaupungeissa (RFID Lab Vantaa). Hankkeen ensijaisena tavoitteena on ollut innovaatioympäristöjen seudullinen kehittäminen maailmanluokan esimerkeiksi. Hankkeen tuloksia ovat Shanghaissa esille tuotavien living lab – teemojen valinta, teemojen ja niihin liittyvien sovellusten edelleen kehittäminen sekä yhteisen living lab – konseptin ja kokonaisuuden täsmentäminen. Hanke jatkuu 30.4.2010 saakka.

Toimintalinja yhdellä toteutui lisäksi Metropolialueen Design City -konseptin kehittämiseen ja World Design Capital 2012 -hakemuksen valmisteluun keskittynyt hanke. Kaupunkiohjelmarahoituksella tehtiin sisällöllinen ja visuaalinen viimeistely, hakemuksen taitto sekä painattaminen pääkaupunkiseudun yhteiseen World Design Capital 2012 -hakemukseen. Lisäksi hankkeen varoja käytettiin esittelymateriaalin valmisteluun kilpailun juryn Helsingin vierailua varten elokuussa 2009. 25.11.2009 Helsinki valittiin World Design Capital 2012 -kilpailun voittajaksi Singaporessa. Kaupunkiohjelmahankkeen hallinnoijana toimi Culminatum Oy Ltd ja hakemusprosessista vastasi Helsingin kulttuurikeskus.

Kansainvälisten osaajien sitouttaminen ja monikulttuurisuus- toimintalinjalla (TL 2) on toteutettu Helsingin kaupungin Oiva Akatemian vetämänä MUKAAN-hanke. Hankkeen laajempina tavoitteena on ollut edistää kaupunkien työyhteisöjen toimintaa siten, että maahanmuuttajien osuus kaupunkiorganisaation henkilöstöstä vastaisi maahanmuuttajien osuutta väestöstä. Pilottivaiheessa on ollut mukana 17 kaupunkien työyhteisöä ja hankkeen toisessa vaiheessa noin 60 työyhteisöä. Hankkeen tuloksena on luotu monikulttuurisuutta tukeva koulutus- ja kehittämismalli. Mallin ensimmäisen toteutuksen kokemusten pohjalta on mallia kehitelty edelleen. Pilottivaiheen aikana todettiin esimiesten ja työyhteisöjen tuki erittäin merkitykselliseksi. Esimiestyön tukea vahvistettiin uudessa mallissa edelleen. Hankkeen seuraavassa vaiheessa mallia on hyödynnetty, kun on

aloitettu monikulttuurisuuden valtavirtaistaminen kaupunkien koulutus- ja kehittämisrakenteisiin. Hanke on toteuttanut osaltaan pääkaupunkiseudun kaupunkien henkilöstöstrategian tavoitteita. Helsingin yliopisto/HERA on ollut vastuussa alahankkeesta, jossa on luotu kumppaniverkosta ulkomaalaistaustaisten korkeakouluopiskelijoiden tavoittamiseksi ja rekrytoimiseksi työyhteisöihin. MUKAAN-hanke päättyi maaliskuussa 2010.

Kunta- ja sektorirajat ylittäviin palveluhaasteisiin vastaamisen toimintalinjalla (TL 3) toteutettiin Helsingin kaupungin tietokeskuksen johdolla Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit -hanke. Hankkeen tuotoksena valmistuivat Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit -käsikirja sekä -taskutilastot demokratiaindikaattoreista suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Käsikirjassa esitellään yhteensä 21 kuntademokratian tilaa kuvaavaa mittaria, perustelut kyseisten mittareiden valinnalle, ohjeet indikaattoreiden käytöstä sekä kuvausta olemassa olevasta tutkimustiedosta pääkaupunkiseudun kaupunkien osalta. Mittareilla tarkastellaan kuntademokratiaa asukkaiden, luottamushenkilöiden, kuntaorganisaation ja vaaliosallistumisen näkökulmasta. Taskutilastoon on valikoitu esitettäväksi pääkaupunkiseudun kaupunkien kuvat muutamista keskeisimmistä indikaattoreista.

Toimintalinjalla kolme käynnistyi keväällä 2009 Kuninkaankolmion kehittämisfoorumi -hanke. Sen tarkoituksena on luoda Kuninkaankolmion seudullisen aluekehittämisprojektin kohdealueelle kehittämisfoorumi, joka on yhtenäinen tiedonrakentamisen ja -hallinnan työkalu. Hankkeen tuloksena on uudistettu Kuninkaankolmion suunnittelu- ja kehittämisportaali (www.kuninkaankolmio.fi). Hanke on järjestänyt kaikille avoimia keskustelutilaisuuksia eli aluefoorumeita. Suunnittelua palvelemaan on koottu toimijaverkosto. Lisäksi alue- ja paikallisverkostot on kartoitettu ja asukkaita sekä paikallistoimijoita on osallistettu suunnitteluun monipuolisilla menetelmillä. Hankkeen hallinnoijana on toiminut Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskuksen kehittämisosasto.

Kaupunkiohjelman koordinoinnin tuloksia olivat kaupunkiohjelman 2005–2007 päättymiseen liittyneet tehtävät, vuoden 2008–2009 ohjelman valmistelu sekä ohjelmassa alkaneiden hankkeiden hankkeistus ja tukeminen. Lisäksi koordinointi paneutui PKS-KOKO ohjelmaan liittyvään valmisteluun sekä seutuhankkeiden yhteistyön edistämiseen.

PÄÄKAUPUNKISEUDUN KAUPUNKIOHJELMA
TOTEUTUNUT KÄYTTÖ HANKKEITTAIN
Vuoden 2008 määrärahat

31.12.2009

Hanke	Kustannus- arvio	Hyväksytty rahoitus			Toteutuneet kustannukset			Toteutu- misajan- kohta	Maksatukset			
		Kaupunki- ohjelma- raha	Kuntaraha	Muu rahoitus	Kaupunkiohjelma- ja kuntaraha	Muu rahoitus	Toteutu- neet		Tot %	Toteutunut 08	Haettu maksatus	Toteutunut maksatus
<i>Toimintalinja 1</i> Shanghai	130 000	65 000	65 000	0		122 920	95%		30.9.2009	122 920		joulukuu 2009
<i>Toimintalinja 2</i> Mukaan	315 000	157 500	157 500	0		288 488	92%		22.12.2009	288 488		3 maksatushakemusta
Mukaan 2	60 000	30 000	30 000	0		60 000	100%					
<i>Toimintalinja 3</i> Demind	46 000	23 000	23 000	0		46 000	100%		11.8.2009	46 000	46 000	Toukokuu 2009
<i>Muut</i> Koordinointi	90 000	45 000	45 000	0		90 000	100%		11.8.2009	90 000	36 370	Maksatushak. Joulukuu 08
Yhteensä	641 000	320 500	320 500	0		607 408	95%	0		547 408	82 370	85% 13%

PÄÄKAUPUNKISEUDUN KAUPUNKIOHJELMA
TOTEUTUNUT KÄYTTÖ HANKKEITTAIN
Vuoden 2009 määrärahat

Hanke	Kustannus- arvio	Hyväksytty rahoitus			Toteutuneet kustannukset			Toteutu- misajan- kohta	Maksatukset			
		Kaupunki- ohjelma- raha	Kuntaraha	Muu rahoitus	Kaupunkiohjelma- ja kuntaraha	Muu rahoitus	Toteutu- neet		Tot %	Toteutunut 0x-0x	Haettu maksatus	Toteutunut maksatus 26.03.2008
<i>Toimintalinja 1</i> Shanghai WDC	224 000	112 000	112 000			32 537	0%			32 537		130 000+ 19 000 09 sitomatonta+ 75 000 säästyneitä 05-07 Korkotulohanke
<i>Toimintalinja 2</i> Mukaan	361 000	180 500	180 500				0%					
<i>Toimintalinja 3</i> Kuninkaankol- mio		38 943	16 690			24 480	44%					Korkotulohanke
<i>Muut</i> Koordinointi	90 000	45 000	45 000			42 000	47%			42 000		
Yhteensä	675 000	399 219	363 951	0		99 017	13%	0		74 537	0	10% 0%

1. Hankkeen nimi

Roadmap to Shanghai 2010 (teemana living labs)

2. Hankkeen vastuorganisaatio

Culminatum Innovation Oy Ltd

3. Hankkeen henkilöstö, organisaatio ja yhteistyötahot

a. Vastuhenkilö

Kimmo Heinonen

b. Ohjausryhmän tai vastaavan jäsenet (nimi ja organisaatio)

Ritva Alatalo, Vantaan kaupunki
Outi Ervasti, Espoon kaupunki
Kimmo Heinonen, Culminatum Innovation, pj.
Riikka Ikonen, Culminatum Innovation
Pekka Koponen, Forum Virium Helsinki
Merja Koski, PKS Kaupunkiohjelma
Mikko Punakivi, Vantaan Innovaatioinstituutti
Pia Kiviharju, Active Life Village Espoo
Laura Teinilä, Helsingin kaupunki

Asiantuntijat:

Kimmo Rönkä, Movable Oy Ltd (6.5.2009 saakka)
Mikko Leisti, Pluto Finland Oy
Ossi Luoto, Pluto Finland Oy
Matti Hämäläinen, TKK
Kerkko Vanhanen, HKL

c. Kokoaikaiset työntekijät -

d. Osa-aikaiset työntekijät

Kimmo Heinonen ja Riikka Ikonen (Culminatum Innovation)

e. Muut keskeiset yhteistyötahot

Finpro, Greater Helsinki Promotion

4. Onko hanke edennyt hankesuunnitelman mukaan?

Hankkeen toteuttamista ohjasi melko paljon Finpron organisoima näyttelysuunnitteluprosessi, jonka tavoitteita ja etenemistä ei voitu hankesuunnitelmaa laatiessa tietää. Tästä johtuen hankkeen toteuttaminen eteni ajallisesti hitaammin kuin oli suunniteltu. Lisäksi Suomen näyttelypaviljonkiin liittyvä kansallinen suunnittelutyö on vaikuttanut sisällöllisesti hankkeen toteuttamiseen. Tämän ohella pääkaupunkiseudun toimijat täsmensivät omia suunnitelmiaan, kun hanke oli jo edennyt pidemmän aikaa. Pääkaupunkiseudun teemoiksi tarkentui viisi

laajaa teemaa: Greater Helsinki (sis. mm. matkailun), Education, Design & Culture, Innovations (sis. Living Labs) ja Clean Technology & Better Life.

5. Toteutetut toimenpiteet ja niitä kuvaavat indikaattorit

Hankkeen keskeiset toimenpiteet ajalla 1.5.2008 – 30.9.2009:

- Shanghaissa esiteltäviksi living lab –teemoiksi valittiin 1) älykkäät joukkoliikennepalvelut ja kulttuuriratikka (Forum Virium Helsinki / HKL), 2) virtuaaliset hyvinvointipalvelut ja hyvinvointiteknologia (Active Life Village) ja 3) RFID toimitusketjuissa (kauppa), kotona ja kaupungeissa (RFID Lab Finland / Vantaan Innovaatioinstituutti)
- Valittuja teemoja työstettiin yhteisissä tapaamisissa ja kussakin living labissa itsenäisesti
- Living lab –teemoja ja esimerkkejä sekä yhteistä kokonaisuutta (konseptia) rakennettiin lisäksi yhdessä ulkopuolisen konsultin kanssa (MovenSense Oy Ltd). Konsultti oli projektin käytössä ajanjaksolla 1.10.2008 – 6.5.2009.
- Konsultti antoi loppuraporttinsa osuudestaan 6.5.2009. Raportti sisälsi arvioita hankkeen onnistumisesta, parantamishdotuksia valmisteluhankkeen seuraavaa vaihetta varten, yhteenvedon living lab –konseptista Shanghaita varten sekä koosteet kunkin living lab –teeman ehdotuksista Suomen näyttelypaviljonkiin Kirnuun
- Hankkeen aikana kukin living lab kehitti omaa toimintaansa sekä yleisesti että erityisesti Shanghain maailmannäyttelyä varten:
 - HKL käytti hankkeen rahoitusta mm. Kulttuuriratikan sisustussuunnitteluun ja muotoiluun (esim. kattomaskotin muotti- ja valutyöt)
 - Active Life Village valmisteli vaihtoehtoisia ideoita /sovelluksia, joita voitaisiin esitellä Kirnussa. Näitä olivat mm. Global Dance Floor, Virtual Air Guitar, ”Kurkista ikkunaan” ja Hyvinvointi-TV. Ideat esiteltiin Finpron palkkaamalle näyttelysuunnittelutiimille.
 - RFID Lab Finland on kehittänyt hankkeen aikana demotilaansa. Sinne suunniteltiin ns. älykauppa ja älylohuone, joista kauppa toteutettiin projektin aikana. Olohuone toteutetaan hankkeen seuraavassa vaiheessa.
- Living labeista laadittiin ja käänätettiin alustava kiinankielinen esittelymateriaali
- Hankkeen partnerit osallistuivat Shanghain maailmannäyttelyn pääkaupunkiseudun kick-off – tilaisuuteen 2.2.2009, Kirnun näyttelysuunnittelukilpailun julkistamis- ja infotilaisuuteen 11.3.2009 ja ”Kohti Shanghaita” pääkaupunkiseudun infotilaisuuteen 28.9.2009.
- Hankkeen aikana pidettiin säännöllisesti yhteyttä Greater Helsingin Shanghain maailmannäyttelykokonaisuutta koordinoivaan Pluto Finlandiin. Lisäksi on oltu yhteydessä kansalliseen vastuutahoon Finpron.
- Maailmannäyttelyyn valmistautumisesta annettiin tilannekatsaus pks-elinkeinoryhmälle (hankkeen virallinen ohjausryhmä) 11.6.2009
- Projektiryhmä kokoontui hankkeen aikana 10 kertaa

6. Saavutetut tulokset ja niitä kuvaavat indikaattorit

Tulokset on kuvattu tarkemmin kohdassa 5. Niihin kuuluvat Shanghaissa esille tuotavien living lab -teemojen valinta, teemojen ja niihin liittyvien sovellusten edelleen kehittäminen sekä yhteisen living lab -konseptin / -kokonaisuuden täsmentäminen.

7. Arvio hankkeen hyödyistä ja vaikuttavuudesta

Hankkeen tavoite oli, että pääkaupunkiseudun living labit ovat näyttävästi esillä maailmannäyttelyssä 2010 ja että valitut living labit ja esimerkkitaloukset ylipäättään kehittyvät korkeatasoisiksi ja konkreettisiksi. Hankkeessa on onnistuttu luomaan tälle edellytykset. Asian varmistaminen vaatii kuitenkin jatkohankkeen, jolle on haettu rahoitusta pks-kaupunkiohjelmasta.

8. Hankkeen toteutuneet kustannukset

122 919,57 euroa

9. Muut asiat

Shanghain maailmannäyttelyyn liittyvä päätöksenteko ja valmistelutyö on ollut kansallisella tasolla melko hidasta ja pääkaupunkiseudun living labit ovat joutuneet odottamaan mm. näyttelysuunnitelman valmistumista erittäin pitkään. Seudullisella tasolla päätettiin ja täsmennettiin melko myöhään, että living labien lisäksi Greater Helsinki lähtee Shanghaiin usealla rinnakkaisella teemalla. Haasteellista maailmannäyttelyyn valmistautumisessa on lisäksi ollut toimijoiden suuri joukko sekä seudullisesti että kansallisesti ja näiden tahojen välisten suhteiden ja vastuiden hahmottaminen.

Raportit Ulkopuolisen konsultin loppuraportti (Movense Oy)
Active Life Villagen toimintaraportti
Forum Virium Helsingin / HKL:n toimintaraportti
RFID Labin toimintaraportti

1. Hankkeen nimi

Metropolialueen Design City –konseptin kehittäminen ja World Design Capital 2012 –hakemuksen valmistelu

2. Hankkeen vastuorganisaatio

Culminatum Innovation Oy Ltd

3. Hankkeen henkilöstö, organisaatio ja yhteistyötahot

a. Vastuhenkilö

Kimmo Heinonen

b. Ohjausryhmän tai vastaavan jäsenet (nimi ja organisaatio)

World Design Capital -hakemuksen laatimista ovat ohjanneet pääkaupunkiseudun kaupunkien nimeämät vastuhenkilöt. Prosessia on koordinoanut Helsingin kaupungin kulttuurijohtaja Pekka Timonen. Lisäksi kontaktihenkilöinä ovat olleet professori Yrjö Sotamaa (TaiK) ja toimitusjohtaja Mikko Kalhama (Design Forum Finland). Mukana ovat olleet Helsingin lisäksi Espoon, Kauniaisten, Vantaan ja Lahden kaupungit. Hakemusta tekemässä ja tukemassa ovat olleet valtion puolelta työ- ja elinkeinoministeriö, opetusministeriö ja ulkoministeriö.

c. Kokoaikaiset työntekijät -

d. Osa-aikaiset työntekijät

e. Muut keskeiset yhteistyötahot

Ks. kohta b.

4. Onko hanke edennyt hankesuunnitelman mukaan?

Kyllä. Hankkeessa viimeisteltiin (sisällöllinen / tekstien viimeistely, visuaalinen viimeistely, hakemuksen taitto ja painattaminen) pääkaupunkiseudun yhteinen World Design Capital 2012 -hakemus. Viimeistelyn toteutti designtoimisto Kokoro & Moi. Lisäksi hankkeen varoja käytettiin esittelymateriaalin valmisteluun kilpailun juryn Helsingin vierailua varten elokuussa 2009.

5. Toteutetut toimenpiteet ja niitä kuvaavat indikaattorit

Hankkeen keskeiset toimenpiteet ajalla 9.3. – 30.10.2009:

- World Design Capital 2012 -hakemuksen viimeistely, taitto ja painattaminen ja toimittaminen kilpailun organisoijille 31.3.2009 mennessä
- Muu kilpailuun liittyvä toiminta sen jälkeen, kun Helsinki oli valittu ns. lyhyelle listalle (kuten kilpailun juryn edustajien vierailuun liittyvät toimenpiteet).

6. Saavutetut tulokset ja niitä kuvaavat indikaattorit

Helsingin (hakemuksessa mukana pääkaupunkiseutu ja Lahti) hakemus toimitettiin perille määräajassa 31.3.2009. Heinäkuussa 2009 World Design Capital 2012 -kilpailun 46 hakijasta kaksi, Helsinki ja Eindhoven, valittiin jatkoon. 25.11.2009 Helsinki valittiin World Design Capital 2012 -kilpailun voittajaksi Singaporessa.

Helsingin hakemus 'Open Helsinki – Embedding Design in Life' löytyy internetistä osoitteesta:

http://www.hel2.fi/wdc2012/Helsinki_World_Design_Capital_2012_Application.pdf

7. Arvio hankkeen hyödyistä ja vaikuttavuudesta

Hankkeella saavutettiin ja ylitettiin hankkeen tavoitteet. Vaikuttavuus ja hyöty konkretisoituvat varsinaisesti vuonna 2012 ja sen jälkeen. Kuitenkin jo valmistautumisaikana on odotettavissa pääkaupunkiseudun (ja koko Suomen) design-toimijoiden yhteistyön merkittävää vahvistumista. Lisäksi valtio on vahvasti sitoutunut World Design Capital 2012 -hankkeen menestykselliseen toteuttamiseen.

Valtion ja Helsingin seudun kuntien välisessä aiesopimuksessa (luonnos 15.12.2009) metropolialueen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi todetaan seuraavaa:

"Kaupungit kehittävät yhdessä valtion kanssa metropolialueesta maailmanlaajuisen edelläkävijän designin soveltamisessa kulttuuriseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Tavoitteena on hyödyntää maailman muotoilujohtajuuden asema Suomen kansainvälisessä markkinoinnissa, käyttäjälähtöisen innovaatioympäristön luomisessa, elämän laadun kehittämisessä ja julkisten palvelujen uudistamisessa.

Kaupungit ja valtio toteuttavat yhteistyössä World Design Capital Helsinki 2012 hankkeen. World Design Capital 2012 -hankkeen toteuttamisesta tehdään valtioneuvoston periaatepäätös vuoden 2010 alkupuoliskolla."

8. Hankkeen toteutuneet kustannukset

35 489 euroa, josta haetaan 32 537 euroa kaupunkiohjelmarahoitusta.

1. Hankkeen nimi:

Mukaan! – hanke (Monikulttuurisuus kaupunkiorganisaatiossa)

2. Hankkeen vastuorganisaatio:

Helsingin kaupunki, Oiva Akatemia

3. Hankkeen henkilöstö, organisaatio ja yhteistyötahot

Vastuuhenkilöt:

Projektipäällikkö Riina Leino (Helsingin kaupunki, Oiva Akatemia), 1.3.2009 alkaen

Kaupunkikohtaiset vastuuhenkilöt:

Työyhteisövalmentaja Nina Suihkonen-Mensah (Helsinki)

Työyhteisövalmentaja Pirjo Vesala (Vantaa)

Työyhteisövalmentaja, hankepäällikkö Kaarina Salonen (Espoo, Kauniainen)

Ohjausryhmä:

Mirja Heiskari (ohjausryhmän puheenjohtaja, Helsingin kaupunki, Oiva Akatemia)

Juhani Joutsenlahti (Uudenmaan liitto)

Hilkka Jylli (Uudenmaan liitto)

Anne Inkeroinen (Espoon kaupunki)

Kirsi Lehto-Ollila (Espoon kaupunki)

Kirsti Varpula (Vantaan kaupunki)

Päivi Hytönen (Kauniainen)

Merja Koski (pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelma)

Mika Tuulainen (Helsingin yliopisto)

Esittelijät:

Riina Leino (projektipäällikkö Helsingin kaupunki, Oiva Akatemia)

Nina Suihkonen-Mensah (työyhteisövalmentaja)

Pirjo Vesala (työyhteisövalmentaja)

Kaarina Salonen (työyhteisövalmentaja)

Hanketiimiin kuuluvat projektipäällikkö sekä kolme kaupunkikohtaista vastuuhenkilöä. Hanketiimi vastaa hankkeen koulutussuunnittelusta, työyhteisöjen ja esimiesten valmennuksesta sekä hankkeen kokemuksista tiedottamisesta.

Helsingin yliopisto on ollut toteuttajana hankkeen alahankkeen toteuttamisessa.

Tavoitteena on luoda kumppaniverkosto ulkomaalaistaustaisten korkeakouluopiskelijoiden tavoittamiseksi ja rekrytoimiseksi työyhteisöihin. Hankkeen työntekijänä toimii Päivi Jyry Helsingin yliopistosta. Alahanke on myös osa Helsingin yliopiston HERA-hankkeita.

4. Onko hanke edennyt hankesuunnitelman mukaan?

Hankkeen pilottivaiheen koulutustilaisuudet järjestettiin syksyn ja talven 2008-2009 aikana. Maaliskuussa 2009 järjestettiin seminaari, jossa kohtasivat hankkeen ensimmäisen vaiheen työyhteisöt sekä toisen valmennuskokonaisuuden aloittavat yksiköt. Tavoitteena oli jakaa hankkeen kokemuksia uusille aloittaville yhteisöille. Pilottivaiheen työyhteisöt ovat jatkaneet hankkeitaan päätökseen työyhteisössään omien aikataulujensa mukaan vuoden 2009 aikana. Osa pilottivaiheen yksiköistä jatkaa työtään edelleen arvioiden toimintaansa uudelleen ja tehden uusia

kehittämissuunnitelmia hankkeen tuella. Monikulttuurisuuden ymmärtäminen ja työtapojen kehittäminen on prosessi, joka edellyttää ajattelun muutosta. Tämän kaltainen muutos on pienin askelin etenevä prosessi.

Pilottiryhmän kokemusten perusteella hankkeeseen palkattiin kolme työyhteisövalmentajaa. Hankkeen luonteesta johtuen, esimiesten ja työyhteisöjen vahva tuki nähtiin ensiarvoisen tärkeäksi hankkeen tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta.

Hankkeen toisen vaiheen koulutukset alkoivat keväällä 2009 ja jatkuivat koko syyskauden 2009 ajan. Työyhteisökohtainen tuki oli keskiössä vuoden 2009 aikaisessa työssä ja se on tuottanut hyvää tulosta.

5. Toteutetut toimenpiteet ja niitä kuvaavat indikaattorit

PILOTTIVAIHE

Pilottivaiheen alussa kartoitettiin aiempia monikulttuurisuutta tukevia hankkeita ja tutustuttiin hankkeessa mukana olevien työyhteisöjen toimintaympäristöön. Hankkeelle valittiin ulkopuolinen arvioija, joka vastasi työyhteisöjen esimiesten haastatteluista, maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden haastattelusta sekä kahden case-kuvauksen laadinnasta. Lisäksi arvioija haastatteli projektin työntekijöitä sekä yhtä ohjausryhmän jäsentä arviointiraporttia varten. (Arviointiraportti ja case-kuvaukset (liite 2)

Ulkopuolisen arvioinnin lisäksi hankkeen työryhmä suunnitteli ja toteutti työyhteisöille suunnatun sähköisen työyhteisökyselyn. Työyhteisökysely on ennen kaikkea työväline esimiehelle työyhteisön kehittämisessä.

Hanke käynnistyi yhteisellä työkonferenssilla keväällä 2008. Esimiesten valmennus koostui kolmesta valmennuspäivästä. Kouluttajana toimi Työväen sivistysliiton kouluttaja Päivi Vartiainen-Ora. Valmennuksien tavoitteena oli antaa esimiehille tietoa ja välineitä ymmärtää monikulttuurisuutta, arvioida oman työyhteisön tilaa ja kehittää oman työyhteisön prosessia, käsitellä ennakkoluuloja ja asenteita sekä tunnistaa työyhteisössä vallitsevia egosentrisyyden piirteitä. Tämän pohjalta työyhteisöt valitsivat itselleen kehittämistehtävän omasta perustehtävästään käsin.

Työyhteisöjen teemavalmennukset koostuivat yhdestä kaikille yhteisestä orientaatiokoulutuksesta sekä kolmesta syventävästä teemasta. Kutakin teemakoulutusta järjestettiin useampi samansisältöinen koulutustilaisuus. Koulutusten tavoitteena oli antaa työntekijöille tietoa ja herättää ajattelua arvioida omia asenteita ja toimintatapoja vuorovaikutustilanteissa. Työyhteisön valitseman kehittämistehtävän kautta koulutusten antia sovelletaan arjessa.

Pilottivaiheeseen osallistui 17 työyhteisöä Helsingistä, Espoosta, Vantaalta ja Kauniaisista. Mukana oli päiväkoteja, kouluja, terveysasemia, vanhuspalvelujen yksiköjä, aikuissosiaalityön yksikkö, siivouspalvelut sekä kirjasto. Valmennukseen osallistui 25 esimiestä. Työyhteisöjen teemakoulutuspäivään osallistui n. 200 työntekijää ja syventävissä teemakoulutuksissa oli yhteensä n. 100 osallistujaa. Ensimmäinen teemakoulutus oli tarkoitettu orientoivaksi ja tavoitteena oli, että jokainen työntekijä olisi osallistunut tähän. Yleisten koulutusten lisäksi järjestettiin kaksi räätälöityä valmennusta kokonaisuudelle työyhteisölle. Näissä osallistujia oli n. 80. Kun koulutus järjestetään räätälöitynä tietylle työyhteisölle, on etuna se, että iso osa työyhteisöä on kuuntelemassa ja yhdessä keskustelemassa asiasta. Prosessointi

alkaa yhtä aikaa. Kuitenkin yhtä aikaa osallistuminen ei suurimmalle osalle työyhteisöistä ole mahdollista.

Työyhteisöjen teemapäiviin odotettiin laajempaa osallistujajoukkoa. Valmennus vaatii kuitenkin aika suuria järjestelyjä työyhteisössä ja poikkeustilanteet työyhteisössä rajoittivat myös osallistumista koulutuksiin. Hanke vaatii sitoutumista, esimiehen oma kiinnostus ja asian priorisointi oli onnistumisessa tärkeää. Hankeuupumusta oli havaittavissa myös niissä työyhteisöissä, jotka panostivat vahvasti hankkeeseen ja toimintansa kehittämiseen. Asiaan suhtauduttiin kuitenkin rauhallisesti, tahtia hieman hiljennettiin ja otettiin lisää aikaa. Näin työskentely eteni loppuun saakka ja arvioinnin yhteydessä saatettiin valita jo uusi kehittämisalue.

Case-kuvaukset tehtiin Vantaan kaupungin siivouspalvelujen yksiköstä sekä Matinkylä-Olarin aikuissosiaalityöstä. Kuvattavaksi haluttiin valita erilaiset ja eri lähtökohdista olevat yksiköt. Vantaan kaupungin siivouspalveluissa on ollut maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä paljon jo pidemmän aikaa. Hakijoista suuri osa on maahanmuuttajataustaisia ja heidän osuutensa on kasvanut entuudestaan hankkeenkin aikana. Kehittämistyölle oli selkeä tarve ja kehittämiskohteeksi valittiin perehdyttäminen. Hankkeen aikana todettiin tarve laajemmalle rekrytointiprosessin arvioinnille ja kehittämiselle. Matinkylä-Olarin aikuissosiaalityössä työntekijät ovat pääosin suomalaisia ja lähtökohta kehittämiselle on ennakoiva. Asiakaskunnassa on maahanmuuttajataustaisia. Ennakoiva hanke vaikuttaa valmiuksiin vastaanottaa maahanmuuttajataustainen työntekijä työyhteiseen sekä auttaa myös tunnistamaan maahanmuuttajataustaisiin asiakkaisiin liittyviä asioita. (Case-kuvaukset liitteenä)

PILOTTIVAIHEESSA OLLEIDEN SEURANTA JA TUKI

Pilottivaiheessa mukana olleista työyhteisistä seitsemän on saanut räätälöityä lisätukea omaan työhönsä vuoden 2009 aikana. Työyhteisöissä on kehitetty mm. yhteisiä toimintatapoja, viestintää, kasvatuskumppanuutta perheiden kanssa. Kehittämistyössä on erityisesti huomioitu maahanmuuttajataustaisten osallisuus kehittämisessä. Hankkeessa tuotettiin selkokieline aineisto työsuhteasioiden perehdyttämiseksi Vantaan siivouspalveluissa. Aineistosta on hyötyä myös muille toimialoille mallina.

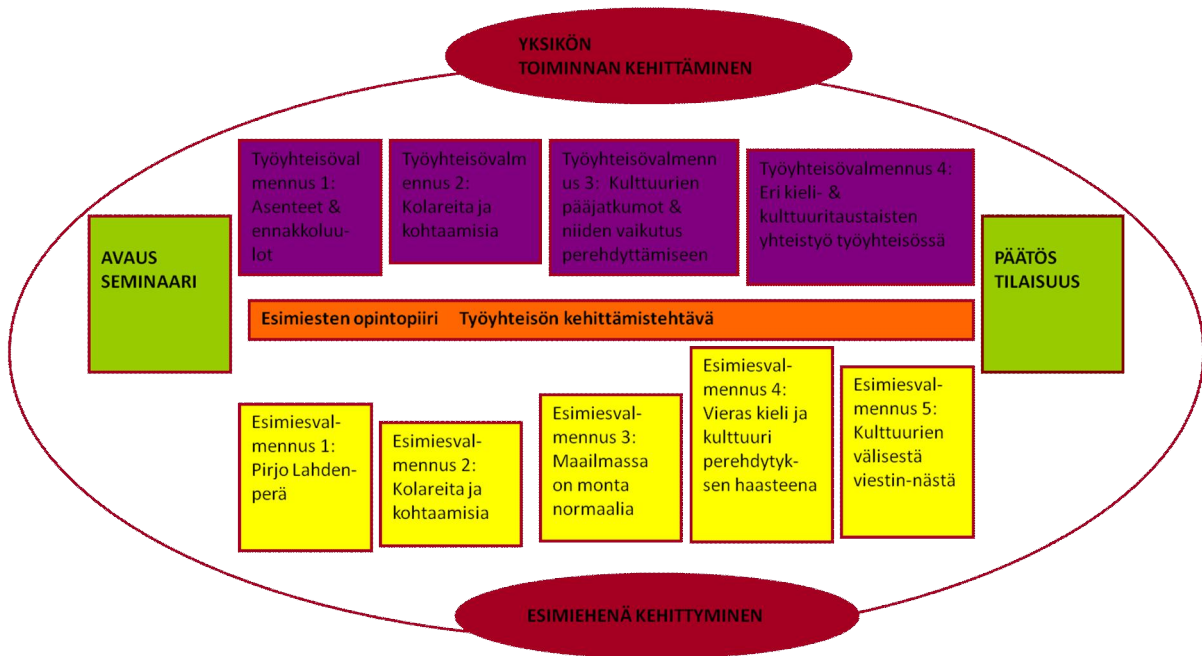
Pilottivaiheessa mallinnettuja työskentelytapoja monikulttuurisen työyhteisön kehittämiseksi on sovellettu jo useammassa yksikössä. Vantaan siivouspalvelujen perehdyttämismallia on sovellettu mm. Espoon vihertuotannossa ja Kauniaisten Petra-kansalaisopistossa. Matinkylä-Tapiolan aikuissosiaalityön ennakoivaa mallia on sovellettu mm. kahdessa päivähoitoyksikössä.

TOINEN VAIHE

Esimiehille järjestetään 5 monikulttuurisen johtamisen koulutuspäivää sekä mahdollisuus jakaa osaamista ja kokemuksia opintopiireissä. Opintopiirit ovat kokoontuneet työyhteisövalmentajien johdolla neljä kertaa viiden kerran kokonaisuudesta. Työntekijöille järjestetään neljä iltapäivän mittaista koulutuspäivää monimuotoisen työyhteisön teemoista. Kukin työyhteisö työstää oman yksikön perustehtävästä käsin valittua kehittämistehtävää työyhteisövalmentajan tuella. Kehittämistehtävät ovat liittyneet esimerkiksi perehdyttämiseen, työyhteisön pelisääntöihin ja monikulttuurisen asiakastyön malleihin. Hankkeessa on mukana n. 60 työyhteisöä pääkaupunkiseudulta. Yksiköt ovat eri toimialoilta, joskin pääpaino on sosiaali- ja terveyspalvelujen toimialojen yksiköissä.

Koulutuksiin on osallistunut n. 80 esimiestä ja useita satoja työntekijöitä. Hanke koskettaa työyhteisön kehittämistyön osalta n. 1500 työntekijää. Koulutusta kuvaava mallia on ohessa.

Mukaan! –hankkeen valmennus

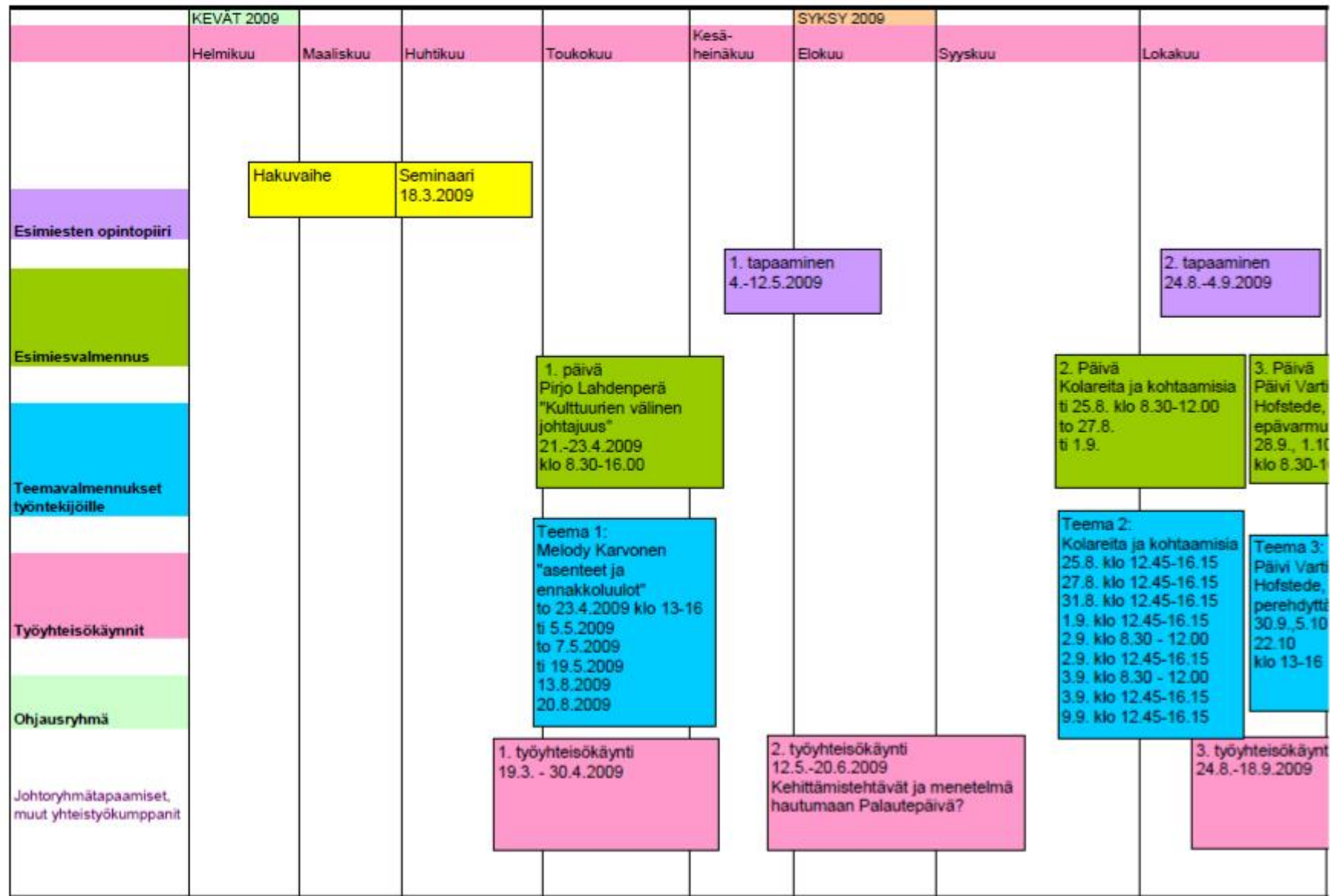
Hankkeen toisessa vaiheessa on käynnistetty monikulttuurisuuden valtavirtaistamista kaupunkien organisaatioihin. Vantaan ja Helsingin kaupunkien osalta on aloitettu valmennusten arviointia ja joihinkin valmennuksiin on kokeiltu ja lisätty monikulttuurisuutta tukevia osioita.

Pilottivaiheen valmennusohjelma - prosessi

Toimenpide	Vaihe	Toimenpiteen / Vaiheen tavoite	Osallistujat
1. Esimiesvalmennus	3 päivää	<p>1. päivän teemat</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman kulttuurin asenteet ja kirjoittamattomat säännöt - erilaiset työkulttuurit arjen työssä ja niiden hyöty työyhteisölle - islam <p>2. päivän teemat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kulttuurisia pääulottuvuuksia - Erilaisia aikakäsityksiä - Millaisia välineitä esimies voisi käyttää kulttuurisen tietoisuuden ja kohtaamisen helpottamiseksi? - Kulttuuriin sopeutumisen I. akkulturaation vaiheet kahdensuuntaisena prosessina <p>3. päivän teemat</p> <ul style="list-style-type: none"> - viestinnän kulttuurisia eroja - suomalaisen viestinnän tapoja, jotka voivat aiheuttaa väärinkäsityksiä - miten voimme itse kukin edistää hyvää vuorovaikutusta työssä - selkeän kielen ja selkokielen periaatteita - miten kulttuurieroja ja vieraan kielen vaikutusta kannattaa ottaa huomioon ohjauksessa ja työhön perehdyttämisessä - mikä on riittävään hyvään suomea kussakin työtehtävässä, kielitaidon arvioinnista 	esimiehet

2. Teemakoulutukset työyhteisöjen jäsenille	8 samansisältöistä tilaisuutta 2 samansisältöistä tilaisuutta 2 samansisältöistä tilaisuutta 2 samansisältöistä tilaisuutta	Teema 1: Erilaiset kulttuurit kohtaavat Teema 2: Kulttuurien väliset kohtaamiset työpaikalla ja miten työyhteisö voi hyötyä erilaisuudesta Teema 3: Miten kulttuurieroja voi ja kannattaa ottaa huomioon työhön perehdyttämisessä Teema 4: Työelämän vuorovaikutustilanteita: miten otan huomioon viestinnän kulttuurierot ja käytän selkokieltä	Koko työyhteisö osallistuu Osallistujat esimiehen valinnan mukaan Osallistujat esimiehen valinnan mukaan Osallistujat esimiehen valinnan mukaan
2. Työyhteisön kehittämistehtävä	- Kehittämistehtävän valinta - Kehittämistehtävän suunnitelman laadinta - Suunnitelman kokeileminen ja arviointi - Suunnitelman parantaminen	Kehittää työyhteisön toiminnan kannalta tärkeää kehittämiskohdetta monikulttuurisuuden näkökulmasta Auttaa yhteisöä toimimaan monikulttuurisessa työyhteisössä ja auttamaan maahanmuuttajaa integroitumaan työyhteisöön	esimies ja koko työyhteisö
3. Työyhteisön tuki	- Esimies saa tukea koko hankkeen ajan suunnitteluryhmän jäsenten kanssa sopien	keskustelukumppani kehittämistehtävän toteuttamiseen tarvittaessa kumppaniksi työyhteisön omaan työskentelyyn	työyhteisö + suunnitteluryhmän edustaja

Toisen vaiheen valmennusohjelma - prosessi

		KEVÄT 2010				
Marraskuu	Joulukuu	Tammikuu	Helmi- kuu	Maaliskuu		
	3. tapaaminen 5.-16.10.2009	4. tapaaminen 9.-20.11.2009				
Vartiainen-Ora Akkulturaatio, uus 3. ja 7.10 8.00-16.00	4. Päivä Päivi Vartiainen-Ora Rekrytointi, haastattelu, perehdytys (työ, sosiaaliset, "työyhteisötaidot") 2.11., 5.11. ja 6.11.2009 8.30-16.00	5. Päivä Päivi Vartiainen-Ora Kulttuurien välinen viestintä ap Merja Svensk Dialogi, puheeksiotto ip 25.11., 30.11. ja 2.12.2009 klo 8.30-16.00				
Vartiainen-Ora kulttuurien välinen viestintä, työyhteisötaidot 8.10., 9.10., 21.10., 2009	Teema 4: Päivi Vartiainen-Ora Kulttuurien välinen viestintä, puheeksi ottaminen 9.11., 11.11., 12.11., 17.11., 18.11., 19.11. klo 13-16					
	4. työyhteisökäynti 12.10.-6.11.2009		5. työyhteisökäynti 16.11.-4.12.2009 (vko 50)			

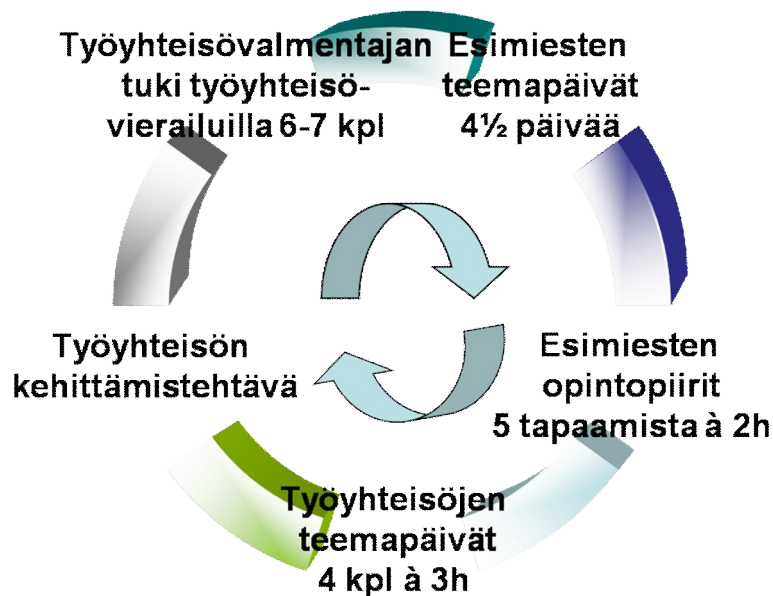
6. Saavutetut tulokset ja niitä kuvaavat indikaattorit

Esimieshaastattelussa, osana alkukartoitusta, keskeisimpinä asioina nousi perehdytyksen kehittäminen sekä tarve monikulttuurisuusasioiden käsittelyyn työyhteisöissä. Haasteet liittyivät kielitaitoon, työkuultuurien eroihin, ennakkoluuloihin tai rasismiin. Hyötyinä nähtiin työyhteisöjen rikastuminen ja avartuminen, palvelukulttuuri ja suhtautuminen mm. vanhuksiin, kulttuurien tuntemus esimerkiksi palveluissa.

Työyhteisökyselyssä myös perehdytys nousi tärkeimmäksi kehittämisen kohteeksi. Eri kulttuuristen tapojen tuntemus ja avoimuus nähtiin tärkeänä.

Ensimmäisen valmennuksen toteutuksen kokemusten ja arviointien myötä valmennusohjelmaa kehiteltiin edelleen. Pilottivaiheen lopulla päästiin käynnistämään valmennusohjelman toista toteutusta. Osa ensimmäisen toteutusvaiheen yksiköistä jatkaa kehittämistyötään edelleen. Heidän työskentelyään on tuettu uuden valmennusohjelman mallin mukaisesti. Jatkuvan kehittämisen mallin ajatus on työtavan taustalla.

Mukaan! -hanke

Toisen vaiheen saavutukset:

Laskennallisia koulutuspäiviä esimiesten osalta on n. 400, mikä koostuu 80 esimiehen osallistumisesta viiteen koko päivän mittaiseen koulutuspäivään.

Laskennallisia puolikkaita koulutuspäiviä työntekijöiden osalta oli n. 700, mikä koostuu 200-250 osallistuvasta työntekijästä neljään iltapäivän mittaiseen koulutukseen.

Verkostoitumista ja vertaistukea lisäävää toimintaa on järjestetty esimiesten opintopiireissä sekä yhteisissä koulutuksissa ja seminaareissa. Koulutuspäivät ovat olleet kaikille osallistuville yksiköille avoimia, jolloin tilaisuuksissa on kohdannut eri toimialojen ja kaupunkien edustajat. Koulutustilaisuudet ovat olleet luonteeltaan osallistavia, millä on myös pyritty tukemaan verkostoitumista.

7. Tämän hetkinen arvio hankkeen hyödyistä ja vaikuttavuudesta

Hankkeen vaikuttavuuteen liittyy sekä mukana olevien yksiköiden kehittäminen että hankkeen saama huomio kaupunkien organisaatioissa hyvien käytäntöjen ja kokemusten levittämiseksi. Myös hankkeen saama julkisuus voi omalta osaltaan olla vaikuttamassa kaupunkien työnantajakuvaan ja siten työntekijöiden saatavuuteen. Lisäksi vaikuttavuutta voidaan vahvistaa tekemällä yhteistyötä samankaltaisten hankkeiden kanssa.

Pilottivaiheen tavoitteena oli monikulttuurisuutta tukevan koulutus- ja kehittämismallin luominen. Mallin ensimmäisen toteutuksen kokemusten pohjalta mallia kehiteltiin edelleen edellä esitetyn mukaiseksi. Pilottivaiheen aikana todettiin esimiesten ja työyhteisöjen tuki erittäin merkitykselliseksi. Esimiestyön tukea vahvistettiin uudessa mallissa edelleen. Hankkeen seuraavassa vaiheessa mallia on hyödynnetty, kun on aloitettu monikulttuurisuuden valtavirtaistamista kaupunkien koulutus- ja kehittämisrakenteisiin.

Esimiestyö nähdään keskeisenä monimuotoisuusasioiden onnistumisessa työyhteisöissä. Tämän vuoksi esimiestyön tukeen panostaminen nähdään hankkeessa merkittävänä. Esiin nousevia kehittämistarpeita viestitään johdolle kaupunkien organisaatioissa ja vuoropuhelulla pyritään vaikuttamaan mm. rekrytointiprosessien onnistumiseen entistä paremmin.

8. Hankkeen taloustilanne

Pilottivaiheeseen budjetoitu raha on käytetty suunnitellun mukaisesti. Viimeinen erä pilottivaiheen rahoituksesta anotaan vuoden 2009 lopussa.

Pilottivaiheen seurantaan ja lisätukeen budjetoitua rahaa on käytetty vuoden 2009 aikana. Räättälöity tuki yksiköille päättyy yksiköiden tilanteen mukaan alkuvuoteen 2010 mennessä.

Toiseen vaiheeseen budjetoitua rahaa käytetään maaliskuulle 2010 saakka. Siitä suurimmat menoerät, palkat, hankkeen hallinnointi ja koordinointi sekä koulutusten ostopalvelut, ovat suurimmat erät ja ne toteutuvat suunnitelman mukaisesti. Hankkeen rahoilla tullaan tekemään materiaalia osaamisen ja hyvien käytänteiden levittämiseksi alkuvuodesta 2010.

Helsinki Education and Research Area –hankkeen (HERA) ja Mukaan!–hankkeen yhteistyö

Vuodelta 2008 kertyneiden kokemusten ja kaupunkien tarpeiden pohjalta Mukaan-hankkeen korkeakoulu yhteistyöhön integroitiin vuoden 2009 alusta Metropolia ammattikorkeakoulun koordinoima **HERA Competence**, joka kehittää maahanmuuttajien mahdollisuuksia opiskella metropolialueen korkeakouluissa ja lisää maahanmuuttajien tietoisuutta Helsingin metropolialueen korkeakoulujen tarjoamista mahdollisuuksista. Kokemusten pohjalta kaupunkien harjoittelijatarpeet kohdistuivat maahanmuuttajataustaisiin ja suomenkielisissä koulutusohjelmissä opiskeleviin.

Alun perin yhteistyöstä sovittiin Helsingin yliopiston koordinoima **HERA Internationalin** kanssa, joka keskittyy korkeakoulujen kansainvälisen toiminnan sekä kansainvälisille opiskelijoille ja henkilöstölle suunnattujen palveluiden kehittämiseen.

Vuoden 2009 helmikuussa HERA-yhteistyönä luotiin prosessi, jonka arveltiin palvelevan paremmin kaupunkiorganisaatioiden tarpeita: työnantaja jättää paikkatarjouksensa HERA-koordinaattorille, HERA-koordinaattori on yhteydessä sopiviin koulutusohjelmiin ja markkinoi harjoittelumahdollisuutta valikoidulle kohderyhmälle (kv-opiskelijat tai maahanmuuttajataustaiset opiskelijat), ottaa hakijoiden hakemukset vastaan ja toimittaa ne työnantajalle. Työnantaja tekee valinnan. Prosessia varten tehtiin oma verkkosivunsa, harjoittelupaikkatarjouslomake ja markkinointikirje. Mukaan!-hankkeen korkeakoulu yhteistyöhön varatusta rahoituksesta kuntataloudellisen tilanteen oleellisen heikentymisen vuoksi varattiin rahaa myös harjoittelijoiden palkkauksen tukemiseen.

Projektien eritahtisuus aiheutti sen, että aikataulusta muodostui kovin kireä. Määräaikaan mennessä vain yksi työnantaja ilmoitti harjoittelupaikasta ja toisesta harjoittelupaikasta neuvoteltiin vielä määräajan jälkeen.

HERA Competence ja International laskuttivat harjoitteluprosessin koordinoinnista Mukaan!– hankkeelta 8000 euroa.

Verkkosivu:

<http://www.helsinki.fi/rekry/mukaan/tyonantaja>

1. Hankkeen nimi

Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit

2. Hankkeen vastuuorganisaatio

Helsingin kaupungin tietokeskus

3. Hankkeen henkilöstö, organisaatio ja yhteistyötahot

a. Vastuhenkilö

Pia Bäcklund (ohjausryhmän pj, Helsingin kaupungin tietokeskus)

b. Ohjausryhmän tai vastaavan jäsenet (nimi ja organisaatio)

Mari Immonen (Espoon kaupunki)

Merja Koski (Helsingin kaupunki / Pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelma)

Heidi Nygren (Vantaan kaupunki)

Santeri Paakko (Espoon kaupunki)

Tina Strandberg (Kauniaisten kaupunki)

Gun Söderlund (Kauniaisten kaupunki)

Meija Tuominen (Vantaan kaupunki)

c. Kokoaikaiset työntekijät

Laura Ahokas

d. Osa-aikaiset työntekijät

e. Muut keskeiset yhteistyötahot

4. Onko hanke edennyt hankesuunnitelman mukaan?

On lähes. Hankkeelle on haettu kuukausi jatkoaikaa päätösseminaarin (24.2.2009) järjestelyihin ja hankkeen tulosten juurruttamiseen.

5. Toteutetut toimenpiteet ja niitä kuvaavat indikaattorit

Projektiin työntekijän ja hankkeen ohjausryhmän yhteistyönä on kehitetty kuntademokratiaa kuvaavaa mittaristoa. Käytännössä toiminta on ollut tutkimustyötä, aikaisempien tutkimusten tulosten yhteenvetoa ja niiden läpikäyntiä ohjausryhmässä.

6. Saavutetut tulokset ja niitä kuvaavat indikaattorit

Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupungeilla on jo entuudestaan ollut runsaasti vakiintunutta yhteistyötä monien eri toimintojen toteuttamisessa ja Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit -hankkeen puitteissa rakennetut kuntademokratian mittarit ovat tuoneet yhden uuden ulottuvuuden näiden neljän kaupungin yhteistyöhön kuntatutkimuksen ja -kehityksen sektorille.

Hankkeessa on tehty yhteistyötä mm. seuraavien tahojen kanssa:

- Helsingin kaupunginosayhdistysten liitto (HELKA ry)
- oikeusministeriön demokratiayksikkö
- ns. "kuutoskaupunkien" (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere, Oulu) kansalaisosallistumista koordinoivat toimijat
- Pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteinen EAKR-hanke 4V

Lisäksi hankkeen etenemistä on esitelty Pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelman johtoryhmälle ja hanke on seurannut tiivistä Helsingin demokratiatilinpäätöksen johtoryhmän toimintaa.

Hankkeen tuotteet ja tulokset

Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit hankkeessa tuotoksena valmistuivat *Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit -käsikirja* sekä *-taskutilastot* demokratiaindikaattoreista suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Käsikirjassa esitellään yhteensä 21 kuntademokratian tilaa kuvaavaa mittaria – perustelut kyseisten mittareiden valinnalle, ohjeet indikaattoreiden käytöstä sekä kuvausta olemassa olevasta tutkimustiedosta pääkaupunkiseudun kaupunkien osalta. Mittareilla tarkastellaan kuntademokratiaa niin asukkaiden, luottamushenkilöiden, kuntaorganisaation ja vaaliosallistumisen näkökulmasta. Taskutilastoon on valikoitu esitettäväksi pääkaupunkiseudun kaupunkien kuvat muutamista keskeisimmistä indikaattoreista. Käsikirjassa ja taskutilastossa esitellyt indikaattorit on valikoitu hankkeen projektikoordinaattorin ja ohjausryhmän yhteistyössä kuullen asiantuntijatahoja ja nojautuen aihetta koskevaan aikaisempaan tutkimustietoon.

www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_pks_demindik_kasikirja.pdf

Kuntademokratian tilan seuranta on aikaisemmin tehty osana Kuntaliiton koordinoimaa Demokratiatilinpääätös-hanketta 2004–2008. Pääkaupunkiseudun kaupungeista ainoastaan Helsinki on ollut mukana hankkeessa varsinaisena jäsenenä, mutta osahankkeita on toteutettu myös muissa pääkaupunkiseudun kaupungeissa. Demokratiaindikaattori-hankkeessa luotujen yhteisten mittareiden tarkoituksena onkin ollut varmistaa tämänkaltaisen seurannan säännön- ja yhdenmukaisuus. Yhteisesti käytössä olevat indikaattorit mahdollistavat tulevaisuudessa pääkaupunkiseudun kaupunkien välisen (horisontaalisen) tutkimustiedon saamisen. Indikaattorien säännönmukainen käyttö mahdollistaa puolestaan ajallisen (vertikaalisen) tarkastelun eli tiedon siitä, miten kunnallisen demokratian tila kussakin kaupungissa on kehittynyt ja mihin suuntaan ollaan tulevaisuudessa menossa. Myös muilla kuin pääkaupunkiseudun kaupungeilla on mahdollisuus soveltuvin osin käyttää hankkeessa luotua kuntademokratian mittaristoa.

7. Tämän hetkinen arvio hankkeen hyödyistä ja vaikuttavuudesta

Hankkeen lopputuloksen vaikuttavuudesta on keskusteltu useaan otteen ohjausryhmän tapaamisissa. Hankkeen tulosten vaikuttavuuden arviointi on kuitenkin toistaiseksi melko hankalaa, koska hankkeen tuottamat demokratiaindikaattorit on tarkoitus ottaa käyttöön vasta hankkeen päätyttyä. Indikaattoreiden käytön ”juurruttamisen” ja käyttöönoton on sovittu olevan hankkeessa mukana olevien kuntien vastuulla.

8. Hankkeen toteutuneet kustannukset

46 000 euroa

1. Hankkeen nimi

Kuninkaankolmion kehittämisfoorumi

2. Hankkeen vastuuorganisaatio

Helsingin kaupungin Talous- ja suunnittelukeskus/Kehittämisosasto

3. Hankkeen henkilöstö, organisaatio ja yhteistyötahot

- a. Vastuhenkilö
Projektinjohtaja Kimmo Kuisma
- b. Ohjausryhmän tai vastaavan jäsenet (nimi ja organisaatio)

Kyösti Oasmaa	Helsingin kaupunki (pj.)
Riikka Henriksson	Helsingin kaupunki (siht.)
Tarja Hartikainen	Uudenmaan liitto
Sirpa Jyrkänne	Helsingin kaupunki
Timo Kallaluoto	Vantaan kaupunki
Seppo Kallio	Espoon kaupunki
Pirjo Kivistö	Vantaan kaupunki
Merja Koski	Helsingin kaupunki/ PKS kaupunkiohjelma
Kimmo Kuisma	Helsingin kaupunki
Pirkko-Liisa Merikoski	Espoon kaupunki
Ari Tammi	Helsingin kaupunki
Pirjo Tulikukka	Helka ry
- c. Kokoaikaiset työntekijät
Projektisuunnittelija Riikka Henriksson
- d. Osa-aikaiset työntekijät
Ei ole
- e. Muut keskeiset yhteistyötahot

Lotta Kari-Pasonen	Espoon kaupunki
Laura Tuokko	Espoon kaupunki
Mari-Anne Aronen	Helsingin kaupunki
Tomi Henriksson	Vantaan kaupunki
Susanna Koskela	Vantaan kaupunki
Paikalliset asukasyhdistykset	
Citycon Oyj	

4. Onko hanke edennyt hankesuunnitelman mukaan?

Hankkeen aloitus viivästyi projektisuunnittelijan rekrytoimisessa tulleiden yllätysten vuoksi. Hanke on alkanut toimii täysipainoisesti vasta heinäkuun lopussa 2009. Tästä syystä kehittämisportaalityö on aikataulusta hieman myöhässä.

Hankkeelle on ensimmäisen ohjausryhmän kokouksen päätöksen perusteella haettu kustannusarvion muutosta, jossa palkkakulut ovat pienemmät, ostopalvelut suuremmat ja uudeksi kustannuskohdaksi esitettiin muut menot. Maakuntajohtaja on hyväksynyt kustannusarvion muutoksen.

5. Toteutetut toimenpiteet ja niitä kuvaavat indikaattorit

- Nykyiset nettisivut on uudistettu sisällöltään ja ulkoasultaan (www.kuninkaankolmio.fi)

- Projektille on tehty oma esite ja kassi
- Kuninkaankolmion julkiset palvelut on saatu pisteinä Helsingin palvelukarttaan (www.hel.fi/palvelukartta)
- Alueen keskeiset toimijat on kartoitettu ja yhteistoiminta käynnistetty (Citycon Oyj, Myyrmäen aluetoimikunta ja aluekoordinaattori, asukasyhdistystapaamiset)
- Esitelty projektia ja projektialuetta alueella (Myyrmäen joulumarkkinat, markkinabussi)
- Kokeiltu erilaisia osallistamismenetelmiä (Myyrmäen aluefoorumi)
- Tehty kysely asukkaille alueidentiteettien tunnuslauseista ja alueiden kehittämiskohteista (Myyrmäen joulumarkkinat ja kotisivuilla Internetissä)
- Säännölliset kokoontumiset alueen suunnittelijoiden kanssa eri toimialoilta (maankäyttö, sivistystoimi, terveystoimi, viestintä)
- Koottu toimijalistat alueelta

6. Saavutetut tulokset ja niitä kuvaavat indikaattorit

- Tieto projektista on levinnyt laajalle
- Saatu alueen toimijat osallistumaan tapahtumiin ja kustannuksiin
- Muodostettu verkostoja
- Kerätty aineistoa suunnittelun tueksi

7. Tämän hetkinen arvio hankkeen hyödyistä ja vaikuttavuudesta

Alueen asukkaat on saatu mukaan suunnitteluun ja antamaan mielipiteensä uusilla menetelmillä. Suunnittelijat ovat kiinnostuneet erilaisista tavoista osallistaa asukkaita. Toimijat ovat verkostoituneet alueella myös keskenään ja etsineet yhteisiä kehittämiskohteita. Hankkeen tunnettavuus on kasvanut ja samalla kiinnostus aluetta kohtaan.

8. Hankkeen taloustilanne

1.12.2009 mennessä myönnettyistä määrärahoista (55 633 €) käytetty noin 44 %.

9. Muut asiat

Hankkeessa on erityisen ongelmalliseksi koettu Uudenmaan liiton kilpailutusohjeet, jotka poikkeavat olennaisesti kaupunkien omista hankintasäännöistä. Helsingin kaupungin kilpailutusraja on 15 000 € ja sen alittavat hankinnat voidaan tehdä suoraan hankintoina. Uudenmaan liitolla rajat ovat ostopalveluissa 3 000 € ja palveluhankinnoissa 5 000 €, jonka jälkeen tarjoukset tulee pyytää kirjallisena eri toimittajilta. Kilpailutus teettää saavutettaviin kustannussäästöihin nähden liikaa työtä ja etenkin lyhyissä hankkeissa saattaa muodostua jopa lopputuotoksien saavuttamisen esteeksi.

Haasteena on toimintatapojen juurruttaminen osaksi kaupunkien käytäntöjä. Kolmen kaupungin vuorovaikutuskäytännöt vaihtelevat. Suunnittelijoiden kesken tehdään erilaisissa kokoonpanoissa seutuyhteistyötä ja suunnittelua katsotaan monissa asioissa jo yli kuntarajan. Asukkaiden osallistaminen yli kuntarajan on kuitenkin harvinaista. Tämä johtuu osittain siitä, että vuorovaikutusresurssit ovat hyvin pienet ja usein silloin osallistetaan vain omia kaupunkilaisia, jotka tulevat ensimmäisenä mieleen. Juurruttaminen osaksi toimintatapoja vaatii myös asukkailta aktiivisuutta ja yhteistyötä yli kuntarajojen.

1. Hankkeen nimi
Kaupunkiohjelman koordinointi

2. Hankkeen vastuuorganisaatio

Helsingin kaupunki, tietokeskus/ kaupunkitutkimusyksikkö

3. Hankkeen henkilöstö, organisaatio ja yhteistyötahot

- a. Vastuhenkilö
projektipäällikkö Merja Koski
- b. Ohjausryhmän tai vastaavan jäsenet (nimi ja organisaatio)
Pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelman johtoryhmä, puheenjohtaja Anja Vallittu, Helsingin kaupunki
- c. Kokoaikaiset työntekijät
Merja Koski
- d. Osa-aikaiset työntekijät
- e. Muut keskeiset yhteistyötahot
Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien keskushallinto, seudulliset kehittämissyhteisöt sekä Uudenmaan liitto, työ- ja elinkeinoministeriö. Hankkeiden ohjausryhmien jäsenet.

4. Onko hanke edennyt hankesuunnitelman mukaan?

Hanke on edennyt hankesuunnitelman mukaisesti.

5. Toteutetut toimenpiteet ja niitä kuvaavat indikaattorit

Kaupunkiohjelman hankkeita on tuettu hankesuunnitelmien laatimisessa, hankehallinnoinnissa ja seudullisen yhteistyön organisoinnissa. Projektipäällikkö on tukenut hankkeiden toteuttajia konsultoinnilla ja osallistunut useiden hankkeiden ohjausryhmätoimintaan.

Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet ja niiden tulokset

Kaupunkiohjelman koordinaation yleisenä tavoitteena on ollut kaupunkiohjelman toteuttamisen koordinointi. Koordinoinnissa suoritettavat tehtävät tuloksineen ovat seuraavat:

Kaupunkiohjelman hankkeiden tukeminen, hankesuunnitelmien laatiminen ja hankkeisiin liittyvän seudullisen yhteistyön organisointi: Vuoden 2008 aikana on alkanut kolme hanketta, joiden hankkeistuksessa projektipäällikkö on avustanut. Projektipäällikkö on tukenut toteuttajia hankekonsultoinnilla ja osallistunut hankkeiden ohjausryhmien toimintaan.

Vuoden 2005–2007 sulkeminen on toteutunut kevään aikana. Kaksi hankkeista sai jatkoaikaa ja päättyivät viimeistään keväällä 2009.

Hankesuunnitelmien käsittely johtoryhmässä: Johtoryhmälle on valmisteltu hankesuunnitelmat käsiteltäväksi ja projektipäällikkö on toiminut johtoryhmän sihteerinä ja esittelijänä.

Kaupunkiohjelman yhteisten resurssien varmistaminen: Kaupunkiohjelman toiminta- ja taloussuunnitelma vuodelle 2009 on valmisteltu ja lähetetty johtoryhmän käsittelyn jälkeen kaupunginjohtajien hyväksyttäväksi. Koordinaatio on varmistanut kaupunkien vuosittaisiin talousarvioihin varattavat määrärahat yhteisrahoitusosuuden rahoittamiseksi.

Ohjelman hankkeiden toteutuksen seuranta ja määrärahojen käytön seuranta: Hankkeet ovat toimittaneet johtoryhmälle puolivuotisraportit. Projektipäällikkö on seurannut määrärahojen käyttöä ja Uudenmaan liitto maksatusta. Etenemistä on raportoitu johtoryhmälle.

Kaupunkiohjelman tulosten kokoaminen ja hyödyntäminen: Ohjelmakauden 2005–2007 päätösseminaari oli helmikuussa 2008, ja siinä osallistujia oli noin 150. Tilaisuuden avasivat PKS kaupunginjohtajat. Hankkeiden tulokset koottiin yhteiseen ”Yhteistyöllä hyvinvointia ja kilpailukykyä” -julkaisuun. Projektipäällikkö kirjoitti Kvartti neljännesvuosijulkaisuun 1/2008 artikkelin ”Kaupunkiohjelman toteuttaa pääkaupunkiseudun strategioita”. PKS Kaupunkiohjelman www-sivut ovat linkitettyinä myös pääkaupunkiseudun seutuportaaliin www.helsinginseutu.fi.

Seudullisen yhteistyön edistäminen: Kaupunkiohjelmalla on koordinoitu seudun muihin strategisiin toimenpiteisiin mukaan lukien pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan yhteistyöhankkeet ja seudun innovaatiostrategiahankkeet ja osaamiskeskusohjelma. Uuden rakennerahistokauden seudullisia hankkeita on myös valmisteltu tiiviissä yhteistyössä kaupunkiohjelman kanssa. Kaupunkiohjelma järjesti yhdessä seudullisten hankkeiden koordinaatioryhmän kanssa seutuhankkeiden (ESR-, EAKR- ja kaupunkiohjelma- ja Innovatiivinen kaupunkiohjelma) yhteistyötapaamisen 29.10. Koolta oli 50 kehittäjää ja hankkeiden edustajaa. Yhteensä eri hankkeita oli mukana 15. Tilaisuudessa sovittiin yhteisistä jatkotoimenpiteistä mm. tiedotuksen osalta.

Nykyiset Uudenmaan kaupunkiohjelmien ohjelmajohtajat (Kuuma, Länsi-Uusimaa ja Hyvinkää-Riihimäki sekä PKS) ovat aloittaneet valmistelut metropolialueen yhteistyöstä tulevassa KOKOssa. 29.10 valmistui yhteinen tilattu selvitys Luovien alojen mahdolliseksi hankkeeksi.

Pääkaupunkiseudun koheesio- ja kilpailukykyohjelman valmistelu

PKS-KOKO:n perustana olevaa kilpailukykystrategiaa on valmisteltu talvesta 2008 lähtien ja siihen ovat osallistuneet kaupungit toimialoineen, yliopistot ja korkeakoulut sekä tutkimuslaitokset, yritykset ja muut asiantuntijatahot. Työmenetelminä on käytetty sidosryhmähaastatteluja, kuulemistilaisuuksia, työpajoja sekä seminaareja. Valmisteluprosessista on vastannut PKS-elinkeinoryhmä ja operatiivinen vastuu on ollut Culminatumilla.

PKS-KOKO:n suunnittelu alkoi syksyllä 2008 vastaamalla ministeriön KOKO-kyselyyn. Ohjelman suunnitteluprosessista ovat vastanneet kaupungit ja operatiivinen vastuu on ollut PKS-kaupunkiohjelman johtoryhmällä. Kirkkonummen edustajana valmistelussa on ollut elinkeinojohtaja. Ohjelmaa on tehty tiiviissä vuorovaikutuksessa pääkaupunkiseudun elinkeinoryhmän kanssa.

Ohjelman suunnittelutyöpajoja on toteutettu kolme talvella 2009. Työpajoissa on määritelty ohjelman tarvetta, tavoitteita, toiminta-ajatusta ja rajauksia. Kaksi työpajaa oli PKS-kaupunkiohjelman johtoryhmän, elinkeinoryhmän ja Kirkkonummen yhteisiä. Kaupunkiohjelman johtoryhmässä ovat olleet myös työ- ja elinkeinoministeriön ja Uudenmaan liiton edustajat jäseninä.

Kolmannessa, 29.4. pidetyssä työpajassa osallistujat olivat laajasti kaupunkien kehittämissyksiköistä, kaupunkien eri toimialoilta, seudun yhteisistä kehittämissyksiköistä, yliopistoista ja ammattikorkeakouluista sekä kolmannelta sektorilta. Työpajassa käsiteltiin ohjelman alustavia toimenpidekokonaisuuksia, hahmotettiin eri kumppanien rooleja ohjelman toteuttamisessa ja sitoutettiin yhteistyökumppaneita.

PKS kaupunginjohtajat hyväksyivät ohjelma-asiakirjan 18.6.2009 ja Kirkkonummen kunta 15.6. lähetettäväksi TEM:iin.

Syksyllä 2009 ohjelman koordinaatio on valmistellut vuoden 2010 PKS-KOKO:n toiminta- ja taloussuunnitelman ja ohjannut ohjelmaa toteuttavien kärkihankkeiden valmistelua. Kärkihankkeet ovat Opiskelijametropoli, Opinnoista Osaajaksi, NoWrongDoor ja Monikulttuurinen johtaminen käytäntöön.

Projektipäällikkö on osallistunut TEMin järjestämään KOKO-valmennukseen.

6. Saavutetut tulokset ja niitä kuvaavat indikaattorit

Kaupunkiohjelma 2008–2009 on toteumassa suunnitellusti. Uusi PKS-KOKO 2010–2013 on valmiina toteutettavaksi.

7. Hankkeen taloustilanne

Koordinaatio-hankkeelle varatuista määrärahoista on käytetty 132 000 euroa eli 73 %:ia.